

Mirów, Dynasy, Norblin – co kryją warszawskie obco brzmiące nazwy

RODZAJ LEKCJI:

lekcja stacjonarna

GRUPA WIEKOWA:

szkoła ponadpodstawowa

METODA PRACY:

praca w grupach

CZAS TRWANIA:

1 godzina lekcyjna

W SKRÓCIE:

Uczniowie otrzymują od nauczyciela wykaz kilkunastu warszawskich nazw miejscowych (m.in. ulic) świadczących o wielokulturowej tradycji miasta → grupy uczniów rozszyfrowują znaczenie i genezę wybranych (lub wylosowanych) przez siebie nazw, korzystając z udostępnionych opracowań → prezentują wyniki swoich badań.

CELE LEKCJI:

Zwrócenie uwagi uczniów na bogate wielokulturowe tradycje Warszawy. Poprzez rozszyfrowywanie znaczenia nazw ulic, obszarów i obiektów, uczestnicy zajęć dowiadują się, że miasto było miejscem życia i działania ludzi o różnym pochodzeniu i wyznaniu.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- Sprzęt multimedialny do zaprezentowania uczniom slajdu z listą przykładów obco brzmiących nazw występujących w przestrzeni Warszawy oraz z odnośnikami do wybranych stron internetowych (wzór slajdu znajduje się w części *Pomoce dydaktyczne*).
- Wydrukowane dla uczniów karty pracy (wzór znajduje się w części *Pomoce dydaktyczne*).
- Książki wypożyczone z biblioteki (wybrane tytuły znajdują się w części *Pomoce dydaktyczne*).
- Uczniowskie telefony komórkowe z dostępem do Internetu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. WPROWADZENIE (10 minut):

Nauczyciel wprowadza uczniów w temat zajęć. Wyświetla slajd z listą obco brzmiących nazw występujących w przestrzeni Warszawy. Wyjaśnia, że są to przykłady nazw ulic, rejonów/obszarów i inne, które swoją genezę zawdzięczają historycznym postaciom lub wprost honorują takie osoby. Potwierdzają, że Warszawa była miastem otwartym, z którą los wiązali przybysze (i ich potomkowie) z różnych zakątków Europy, ludzie reprezentujący różne wyznania i kultury – wielu z nich zasłużyło się dla Warszawy. Mamy wśród nich przykłady architektów, filantropów, artystów i wielu innych profesji.

2. CO KRYJĄ NAZWY (25 minut):

Nauczyciel tłumaczy, że zadaniem uczniów połączonych w małe zespoły będzie rozszyfrować wybrane nazwy (np. po dwie-trzy nazwy na zespół), zebrać informacje zgodnie z wytycznymi zawartymi w karcie pracy oraz przedstawić wyniki swoich ustaleń.

W poszukiwaniu informacji uczniowie mogą skorzystać z Internetu w telefonach komórkowych (na prezentowanym przez nauczyciela slajdzie znajdują się odnośniki do odpowiednich stron z opracowaniami) oraz z udostępnionych wybranych pozycji książkowych z biblioteki.

Do rozdysponowania (wylosowania) przez grupy uczniów będą następujące nazwy:

- **ULRYCHÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),**
- **MURANÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),**
- **SZMULOWIZNA (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),**
- **MIRÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),**
- ulica **DYNASY,**
- ulica **SZUCHA,**
- ulica **STARYNKIEWICZA,**
- ulica **LINDLEYA,**
- ulica **TYLMANA Z GAMEREN,**
- ulica **PERECA,**
- ulica **SOLARIEGO,**
- ulica **ZAMENHOFA,**
- **NORBLIN (nazwa przystanku ZTM),**
- **KOLONIA WAWELBERGA (obiekt zabytkowy).**

3. ROZWIĄZANIE ZAGADEK (10 minut):

Kolejne grupy uczniów prezentują wyjaśnienie zagadki stojącej za wylosowaną nazwą. Końcowy fragment lekcji służy omówieniu wniosków oraz refleksji nad historyczną wielokulturową Warszawą. Wraz z uczniami prowadzący zajęcia zastanawia się, co było tak atrakcyjnego w Warszawie, że cudzoziemcy lub ich potomkowie, ludzie różnych wyznań, wiązali z nią swój los.

BAZA WIEDZY DLA PROWADZĄCEGO ZAJĘCIA:

O NAZWACH W SKRÓCIE:

1. ULRYCHÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie)

Rejon Warszawy w dzielnicy Wola, który swoją nazwę wziął od nazwiska rodziny Ulrich. Byli oni ewangelikami pochodzącymi z miejscowości Pforthen (obecnie Brody) w Dolnych Łużycach. Pierwszy z nich – Jan – przybył do Warszawy jeszcze za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. W rejonie dzisiejszej ul. Górczewskiej Ulrichowie prowadzili wielkie gospodarstwo ogrodnicze, w którym hodowali różne rośliny (czasem egzotyczne). Pozostałości gospodarstwa zlokalizowane są w pobliżu Centrum Handlowego Wola Park.

2. MURANÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie)

Rejon Warszawy w dzielnicach Śródmieście i Wola. Swoją nazwę zawdzięcza włoskiemu architektowi i sztukatorowi Józefowi Szymonowi Bellottiemu, który w XVII wieku wybudowany pod Warszawą pałac nazwał „Murano” (nawiązywał do rodzinnych weneckich stron – Murano to grupa kilku wysp na terenie Wenecji). Pałac stał mniej więcej w okolicach dzisiejszego skrzyżowania ulic Andersa, Stawki i Muranowskiej. Bellotti zaprojektował m.in. kościół pw. Św. Krzyża przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie.

3. SZMULOWIZNA (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie)

Rejon Warszawy w dzielnicy Praga-Północ. Swoją nazwę zawdzięcza żydowskiemu kupcowi i bankierowi Szmulowi Zbytkowerowi (1727–1801), który na tym terenie posiadał folwark. Był również fundatorem budynku praskiej synagogi oraz cmentarza żydowskiego (cmentarz istnieje przy ul. św. Wincentego).

4. MIRÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie)

Rejon Warszawy w dzielnicy Wola. Nazwa pochodzi od nazwiska Wilhelma Miera, z pochodzenia Szkota, który w XVIII w. służył w wojsku polskim w stopniu generała. Z jego inicjatywy wzniesiono dla żołnierzy koszary (ich pozostałością jest strażacka remiza przy ul. Chłodnej).

5. ulica DYNASY

Ulica w dzielnicy Śródmieście. Nazwę zawdzięcza nazwisku księcia Karla Otto von Nassau-Siegena i jego posiadłości – okolice ulic Tamka-Kopernika-Zajęcza – nazwanej przez warszawiaków „Dynasami”. Von Nassau był żołnierzem i podróżnikiem o barwnym życiorysie.

6. aleja SZUCHA

Ulica w dzielnicy Śródmieście. Upamiętnia Jana Chrystiana Szucha, architekta, urbanistę oraz ogrodnika niemieckiego pochodzenia. Jest autorem m.in. osi architektonicznych w formie placów gwiazdowych – zachowanych do dziś w Warszawie placu Zbawiciela oraz placu Unii Lubelskiej. Zaprojektował również w stylu parku angielskiego łązienki Królewskie.

7. plac STARYNKIEWICZA

Plac znajdujący się w dzielnicy Ochota. Upamiętnia Sokratesa Starynkiewicza, rosyjskiego prezydenta Warszawy w latach 1875–1892. Za czasów jego rządów miasto bardzo się rozwinęło pod względem infrastruktury. Największym osiągnięciem była budowa wodociągów i kanalizacji (funkcjonują do dziś).

8. ulica WILLIAMA HEERLEINA LINDLEYA

Ulica na terenie Ochoty. Nosi nazwisko angielskiego inżyniera, który współprojektował, a następnie nadzorował prace przy budowie warszawskich wodociągów i kanalizacji. Lindley związał się z Warszawą na ponad 30 lat.

9. ulica TYLMANA Z GAMEREN

Ulica na obszarze dzielnicy Śródmieście. Upamiętnia niderlandzkiego architekta pracującego w Króle-

stwie Polskim na przełomie XVII i XVIII w. Jego projektu jest m.in. kościół bernardynów na Czerniakowie oraz kościół pw. Przemienienia Pańskiego przy ul. Miodowej.

10. ulica PERECA

Ulica znajdująca się w dzielnicy Wola. Nazwa upamiętnia Icchoka Lejba Pereca, polskiego i żydowskiego pisarza i publicysty. Tworzył w języku polskim, hebrajskim oraz jidysz.

11. ulica SOLARIEGO

Ulica zlokalizowana w dzielnicy Ochota. Upamiętnia Antonio Solariego, polskiego architekta włoskiego pochodzenia. Pracował na dworze króla Augusta III Sasa. Zaprojektował kościół pw. św. Jana Bożego i Andrzeja Apostoła, pracował przy przebudowie Zamku Królewskiego.

12. ulica ZAMENHOFA

Ulica zlokalizowana w dzielnicy Śródmieście. Jej patronem jest Ludwik Zamenhof, polski lekarz żydowskiego pochodzenia, twórca międzynarodowego języka esperanto (wyrazem z tego języka jest np. „veturilo” oznaczające pojazd). Zamenhof na esperanto przekładał m.in. dzieła Szekspira oraz Stary Testament.

13. NORBLIN (przystanek ZTM)

Przystanek ZTM przy skrzyżowaniu ulic Prostej i Żelaznej. Upamiętnia funkcjonującą w pobliżu fabrykę Towarzystwo Akcyjne Fabryk Metalowych „Norblin, Bracia Buch i T. Werner”. W zakładzie tym produkowano znakomite wyroby brązownicze. Korzenie Norblinów sięgają Francji.

14. KOLONIA WAWELBERGA (obiekt zabytkowy)

Nazwa niewielkiego osiedla zbudowanego w latach 1898–1900 przy ul. Górczewskiej na Woli. Fundatorem był Hipolit Wawelberg, polski finansista żydowskiego wyznania. Z jego inicjatywy w Warszawie powstała również znakomita szkoła techniczna.

POMOCE DYDAKTYCZNE

ZAWARTOŚĆ SLAJDU DO WYŚWIETLENIA UCZNIOM W TRAKCIE WPROWADZENIA DO LEKCJI

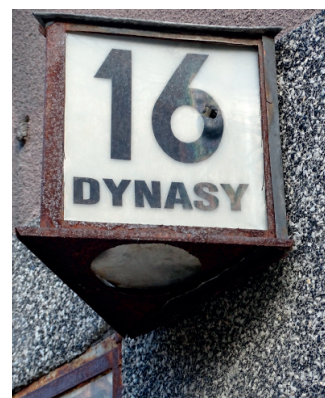
Przykłady obco brzmiących nazw w przestrzeni Warszawy:

1. ULRYCHÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),
2. MURANÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),
3. SZMULOWIZNA (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),
4. MIRÓW (nazwa obszaru/rejonu w Warszawie),
5. ulica DYNASY,
6. aleja SZUCHA,
7. plac STARYNKIEWICZA,
8. ulica WILLIAMA HEERLEINA LINDLEYA,
9. ulica TYLMANA Z GAMEREN,
10. ulica PERECA,
11. ulica SOLARIEGO,
12. ulica ZAMENHOFA,
13. NORBLIN (przystanek ZTM),
14. KOLONIA WAWELBERGA (obiekt zabytkowy).

Fotografie P Stryczyński

Muranów.

Szmulowizna

Kamienica frontowa Kolonii Wawelberga

OPRACOWANIA PRZYDATNE W PRZEPROWADZENIU BADAŃ:

Polacy z wyboru – strona projektowa prowadzona przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej (<http://www.polacyzwyboru.pl/>),

Internetowy Polski Słownik biograficzny (<http://www.ipsb.nina.gov.pl>),

Warszawskie dziedzictwo postindustrialne Michała Krasuckiego (https://issuu.com/hereditas/docs/katalog_m_krasucki),

Żydowska Warszawa – strona projektowa prowadzona przez Muzeum Historii Żydów Polskich (<http://warsze.polin.pl/pl>).

WYBRANE PUBLIKACJE DO WYPOŻYCZENIA Z BIBLIOTEKI I UDOSTĘPNIENIA UCZNIOM W CZASIE ZAJĘĆ:

- *Stolica wielu kultur*, Tadeusz W. Świątek i Rafał Chwiszczuk,
- *Warszawa wielu kultur*, Tadeusz W. Świątek i Rafał Chwiszczuk,
- *Od Agrykoli do Żywnego. Mały słownik patronów ulic warszawskich*, praca zbiorowa,
- *Dzieje Warszawy nazwami pisane*, Kwiryna Handke.

KARTA PRACY

OKREŚL, W KTÓREJ WARSZAWSKIEJ DZIELNICY WYSTĘPUJE OMAWIANA NAZWA.

WYJAŚNIJ, CO WYBRANA NAZWA OZNACZA I KTÓRA POSTAĆ SIĘ ZA NIĄ KRYJE.

OPISZ HISTORIĘ DANEJ POSTACI (z jaką narodowością jest związana lub z jaką narodowością związani byli przodkowie postaci; z jakim wyznaniem/kulturą jest dana postać związana; w jaki sposób zasłużyła się dla Warszawy lub dla Polski?).

WYSZUKAJ MATERIAŁY GRAFICZNE NA TEMAT OMAWIANEJ POSTACI. JEŻELI ZNAJDZIESZ, TO ZRÓB ZDJĘCIE TELEFONEM ALBO ZAPISZ W TELEFONIE ZNALEZIONY W INTERNECIE PLIK. PODZIEL SIĘ WYNIKAMI PRACY W CZASIE PREZENTACJI.